

Дослідження проблеми самоактуалізації як чинника психологічного благополуччя практичного психолога дають можливість зробити наступні висновки:

1. Психологічне благополуччя є результатом переживання особистістю успіхів чи досягнень в професійній сфері, гармонії, реалізації власного потенціалу. Феномен психологічного благополуччя є складним утворенням, основним структурним елементом якого є самоактуалізація особистості, яка виступає одночасно основним мотивують фактором і впливає на успішність у професійній діяльності.

2. Самоактуалізація є одним з важливих чинників психологічного благополуччя особистості, яке у свою чергу впливає на ефективність професійної діяльності майбутнього практичного психолога. Психологи, що мають високий рівень самоактуалізації, є більш ефективними професіоналами і відповідно вбачають більше джерел для росту у особистості клієнта, а також сприймають клієнтів у більш позитивному ключі.

3. Визначено, що досягнення/підтримання належного рівня власного психологічного благополуччя практичним психологом є обов'язком діяльності кожного фахівця, особливо якщо він зайнятий в сфері допомоги іншим. У роботі була розроблена модель досягнення/підтримання психологічного благополуччя, що може використовуватися майбутніми практичними психологами у професійній діяльності.

Використана література:

1. Анисимова О. М. Самореализация и субъективность // Психологические проблемы самореализации личности. Вып. 3. / под ред. Л. А. Головей, Л. А. Коростылевой. – СПб. : Изд-во С.-Петербург. ун-та, 1999. – С. 84-88.
2. Анциферова Л. И. Личность в динамике: некоторые итоги исследования // Психологический журнал. – 1992. – № 5. – С. 12-26.
3. Бачманова Н. В., Стафурина Н. А. К вопросу о профессиональных способностях психолога // Современные психолого-педагогические проблемы высшей школы. – Вып. 5. – Л., 1985. – С. 23-32.
4. Бурлачук Л. Ф., Морозов С. М. Словарь-справочник по психологической диагностике. – Санкт-Петербург : Питер, 1998. – 528 с.
5. Галажинский Э. В. Самореализация личности как психологическая проблема // Психологические проблемы самореализации личности. – Вып. 4 / под ред. Л. А. Головей, Л. А. Коростылевой. – СПб. : Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2000. – С. 87-100.
6. Грачев А. А. Жизненные ориентации как детерминанты жизнедеятельности. // Психологические проблемы самореализации личности. – Вып. 3. / под ред. Л. А. Головей, Л. А. Коростылевой. – СПб. : Изд-во С.-Петербург. ун-та, 1999. – С. 26-36.
7. Деркач А. А. Акмеология: личностное и профессиональное развитие человека : каталог в 5 т. – М. : Педагогика, 2000. – 536 с.
8. Донцов А. И., Белокрылова Г. М. Профессиональные представления студентов-психологов // Вопросы психологии. 1999. – № 2. – С. 42-49.
9. Иванова Е. М. Основы психологического изучения профессиональной деятельности. – М. : МГУ, 1987. – 208 с.
10. Лаврова Н. А. Влияние личностных особенностей на успешность профессиональной деятельности в системе “человек – человек” // Психодиагностика : области применения, проблемы, перспективы развития : тез. москов. межвуз. науч.-практ. конференции / под ред. М. Ю. Карелиной. – М., 2003. – С. 12-126.
11. Маслоу А. Самоактуализация // Психология личности. Тексты. – М. : Из-во Московского ун-та, 1982. – С. 108-117.

Аннотация

В работе раскрыты теоретические аспекты самоактуализации как детерминанты психологического благополучия практического психолога. Разработана схема исследования психологического благополучия с учетом фактора самоактуализации.

Annotation

Theoretical aspects of self-actualization as psychological prosperity's determinants of practical psychologist are introduced in the work. The scheme of psychological prosperity's investigation with taking into account factors of individuality's self-actualization is worked out.

УДК 159.947.3 : 371.125

Федоренко А. Ф.

ПСИХОЛОГІЇ ПОДОЛАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДЕЗАДАПТАЦІЇ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Дослідження психологічних шляхів і засобів подолання професійної дезадаптації зумовлюється стресогенністю ситуацій життєдіяльності особистості. Виникнення специфічних адаптивних труднощів до різних форм професійної діяльності фахівців у галузі теорії та практики сучасної психології зумовлює необхідність вивчення та впровадження психотехнологій спрямованих на подолання професійної дезадаптації у майбутніх психологів.

Потребою сьогодення є підвищення ефективності та якості професійної підготовки психолога, що дозволяє підвищити рівень його адаптації, прогнозувати та упереджувати виникнення проблем

професійної дезадаптації. Необхідно відмітити, що професійна дезадаптація психологів викликана активізацією деструктивно спрямованих чинників особистісного та соціального характеру, які здійснюють вплив на формування особистості та її психологічної готовності до майбутньої професійної діяльності, спричиняють її труднощі та проєктують як очікувані, так і неочікувані проблемні ситуації.

Однак, вирішення означеної проблеми перебуває поки що у стадії осмислення. Слід зазначити обмежену кількість досліджень, спрямованих безпосередньо на вивчення причин виникнення та шляхів подолання професійної дезадаптації і виділення у ньому психотехнологій подолання професійної дезадаптації у майбутніх психологів, саме, на етапі їх фахової підготовки у ВНЗ. У зв'язку з цим постає питання про їх вивчення [7].

Метою статті є розгляд психотехнологій подолання професійної дезадаптації у майбутніх психологів.

Проблеми підготовки психологів до майбутньої професійної діяльності зумовили появу досить значної кількості досліджень, що полегшують адаптацію входження у професію і вирішення професійних завдань (Н. О. Амінов, О. Ф. Бондаренко, Ф. Є. Василюк, Л. В. Долинська, В. П. Захарова, П. В. Лушин, О. Г. Солодухова, Н. І. Пов'якель, Н. В. Пророк, Н. В. Чепелєва, Н. Ф. Шевченко, Т. С. Яценко та ін.) [2; 4].

Зокрема, методологічною основою вирішення проблеми подолання професійної дезадаптації є положення про системну детермінацію психічних явищ, єдності свідомості й діяльності, про сукупність суб'єкта діяльності та спілкування [1; 6]. Н. В. Чепелєва та Н. І. Пов'якель зазначають, що самопізнання необхідне для формування психологічної рефлексії, яка є основою професійної культури психолога та його постійного самовдосконалення, оскільки дає можливість майбутньому психологу коригувати власні недоліки, розвивати професійні здібності, якості, інтереси і, як наслідок, повніше реалізувати себе у професійній діяльності та упереджувати виникнення професійної дезадаптації [4].

Сучасні тенденції у визначенні психотехнологій подолання професійної дезадаптації у майбутніх психологів являють собою набір методів, що реалізуються як у групових формах роботи, так і індивідуальних. Розробка форм і методів роботи з професійною дезадаптивністю та професійною дезадаптованістю, на нашу думку, вимагає дотримання принципу системного підходу як інтеграції методів та прийомів психопрофілактичного спрямування, елементів психокорекції та психотерапії у контексті активізації особистісних ресурсів з удосконалення психологічних механізмів самоусвідомлення, саморегуляції та саморозвитку у подоланні професійної дезадаптації [8].

Психотехнології подолання професійної дезадаптації у майбутніх психологів припускають як систематичну роботу самого майбутнього психолога з саморозвитку, самоусвідомлення, навчання методам саморегуляції, так і упередження психологічного перевантаження студентів, надання психологічної підтримки студентам-психологам у період адаптації до навчання на перших та других роках фахової підготовки у ВНЗ. Їх впровадження передбачає емпіричне вивчення особистості студента-психолога, зокрема, особливостей його емоційного реагування, мотивації, специфіки формування, структури і функціонування його системи міжособистісних відносин; досягнення у нього усвідомлення і розуміння причинно-наслідкового зв'язку між особливостями його системи відносин; наявності психотравмуючої ситуації, наявності об'єктивного положення і ставлення до нього навколишніх; відносин з товаришами по навчанню, наявності неадекватних реакцій і девіантних форм поведінки. Прийоми та психотехніки раціональної психотерапії застосовуються з метою виявлення професійної дезадаптивності й професійної дезадаптованості і спрямовані на формування позитивного ставлення до майбутньої професійної діяльності [3; 5].

Необхідно відмітити, що психотехнології подолання професійної дезадаптації у майбутніх психологів структуруються нами у форму психологічного тренінгу. Так, як наш досвід показав, що в генезі професійної дезадаптації у студентів-психологів важливе місце займають порушення міжособистісних відносин, які, в свою чергу, детермінують конфліктну взаємодію. А проблему корекції міжособистісних відносин на рівні мікро і макрооточення найчастіше можливо вирішити тільки у групах [5; 7].

Так, у практиці проведення психологічних тренінгів склалися два основних підходи, які принципово різняться своїми цілями. По-перше, це тренінг спілкування, спрямований на розвиток спеціальних умінь і, по-друге, тренінг сензитивності, націлений на поглиблення досвіду проживання й аналізу ситуацій спілкування. Якщо перший вид тренінгу головною своєю метою має розвиток конкретних інструментальних вмінь комунікації, то у другому випадку основною метою виступає підвищення чуттєвості й адекватності аналізу себе як партнера у спілкуванні, ситуації спілкування в цілому. Включені у процес взаємодії різні способи культивування рефлексії можуть стати необхідною умовою підвищення особистісної та професійної компетентності й адекватності поведінки психолога-професіонала, що, у свою чергу, виступає умовою для переосмислення свого ставлення до професійних ситуацій у цілому і проєктування подальшої поведінки у професійній діяльності [8].

Висновки та перспективи. Таким чином, можна констатувати, що основними тенденціями у подоланні професійної дезадаптації є психотехнології, які забезпечують розвиток власного професійного адаптивного потенціалу шляхом активізації психологічних механізмів самоусвідомлення, саморегуляції та саморозвитку. Який є необхідним компонентом забезпечення ефективної фахової підготовки майбутнього психолога та уникнення порушень у його професійній адаптації.

Варто підкреслити, що професійний адаптивний потенціал особистості являє собою інтегроване

особистісне утворення, який включає професійну адаптивність та професійну адаптованість й забезпечує успішність професійної діяльності та упереджує виникнення професійної дезадаптації. Враховуючи теоретичні дослідження проблеми професійної дезадаптації, доцільно в контексті особистісного розвитку у навчально-професійній діяльності визначити професійну адаптивність як особистісну властивість, яка забезпечує розвиток професійної адаптованості як психологічного механізму професійної адаптації. Зокрема, професійна адаптованість визначається нами як такий стан, коли особистість без тривалих зовнішніх і внутрішніх конфліктів продуктивно виконує свою професійну діяльність, задовольняє свої основні рольові та статусні потреби, відкрита рольовим очікуванням, які висуває до неї професійна група й професійна діяльність та переживає стан самоствердження й вільного вираження своїх творчих професійних здібностей [5; 7].

В цілому, можна зробити висновок, що своєчасне впровадження психотехнологій подолання професійної дезадаптації у майбутніх психологів забезпечує розвиток професійної адаптивності, професійної адаптованості та формує професійний адаптивний потенціал, що у подальшому дозволить їм ефективно й успішно виконувати професійну діяльність.

Використана література:

1. Абабков В. А. Адаптация к стрессу / В. А. Абабков, М. Перре. – СПб. : Речь, 2004. – 267 с.
2. Лушин П. В. О психологии человека в переходной период : Как выживать когда все рушится? / П. В. Лушин. – К. : Наук. світ, 2007. – 207 с.
3. Митина М. Психологическое сопровождение выбора профессии / Марина Митина – М. : Изд-во МПСИ., 2003. – 184 с.
4. Пов'якель Н. І. Професіогенез мислення психолога-практика в системі вищої школи : [монографія] / Надія Пов'якель – Вид. 2, випр. і доп. – К. : Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова, 2008. – 298 с.
5. Пов'якель Н. І., Федоренко А. Ф. Практична психологія професійної адаптації / дезадаптації : навчальний посібник (для студентів психологічних спеціальностей) / Н. І. Пов'якель, А. Ф. Федоренко. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 330 с. (з грифом МОН).
6. Реан А. А. Психология адаптации личности : [пособие для учителя] / А. А. Реан, А. Р. Кудашев – СПб. : Медицинская пресса, 2002. – 352 с.
7. Федоренко А. Ф. Психологічні чинники попередження та подолання професійної дезадаптації у майбутніх психологів-практиків : автореф. дис. ... канд. психол. наук. : спец. : 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія / А. Ф. Федоренко – К., 2008. – 20 с.
8. Яценко Т. С. Теорія і практика групової психокорекції : Активне соціально-психологічне навчання : навч. посібник / Тамара Семенівна Яценко. – К. : Вища шк., 2004. – 679 с.

Аннотація

В статті представлена психологічна специфіка подолання професійної дезадаптації у майбутніх психологів в вищій школі, її взаємозв'язок з успішною професійною діяльністю та важливість проведення для формування професійної адаптивності, професійної адаптованості студентів-психологів в процесі професійної підготовки.

Annotation

The paper presents of psychological specific psychoprofilaction professional desadaptation in students-psychologists in high school. In the article the psychological specific of professional adaptation accomodation is presented in future psychologists workers and importance of forming of professional adaptiveness and professional adapted of students-psychologists in the process of professional preparation in VNZ.

УДК 159.9 : 316.454.52 (043)

Ханецька Т. І.

СТРУКТУРА КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЄВОГО СПІЛКУВАННЯ ПСИХОЛОГА

Проблема культури мовленнєво-спілкування як психологічного феномена у загальній сукупності явищ індивідуального розвитку особистості є актуальною і своєчасною. Зміна пріоритетів у системі професійної діяльності психологів потребує особливого підходу до розробки і застосування інноваційної психологічної роботи з ними у межах процесу підготовки. Соціальний запит ставить високі вимоги до професійної підготовки психолога та визначає психологічну культуру майбутнього фахівця як одну з актуальних проблем сучасної психологічної освіти. До її складу входить і культура мовленнєвого спілкування як її базовий структурний компонент. Отже, виникає наукова потреба у цілеспрямованому вивченні основних структурних компонентів культури мовленнєвого спілкування психолога у його професійній діяльності.

Мета статті полягає у окресленні теоретичних аспектів проблеми культури мовленнєвого спілкування у професійній діяльності психолога та психологічної специфіки її структури.

Теоретичний аналіз проблеми дослідження. Аналіз наукових першоджерел з проблематики культури мовленнєвого спілкування вказує, що дослідження даного феномена у лінгвістичній, педагогічній та у психологічній науковій літературі відзначається різноманітністю підходів до розгляду даної проблеми [1;